

Coll de la Garganta, partida de la Torre de l'Espanyol (Ribera d'Ebre) (Iglesias-Santusanna, *Guies* II, 426).

La Garganta, partida antiga del terme de Torà de Riubragós (Segarra), documentada l'any 1069: *in ipsa Garganta* en un document llegit a l'Arxiu de Solsona per JCoromines.

Coves i Barrancs de la Marina Valenciana:

Cova i Aiguera de la Garganta, te. de Benidoleig¹⁰ (xxxiv, 109.4.9).

Cova de la Garganta i La Garganteta, te. de Senija (xxxiv, 103.4.8).

Barranc de la Garganta, te. de Benissa (xxiv, 84.15).

La Garganta, partida del terme de Crevillent (Baix Vinalopó) (xxxvi, 152.7).

Diminutius:

Gargantella, partida antiga del terme de Masquefa²⁰ (Anoia): *Gargantela* a. 1161 (*Cart. St. Cugat* III, 207).

Barranc de les Gargantelles, partida del terme de Castanesa (Alta Ribagorça) recollida per Xavier Terado.

Crestes de Gargantilla, en terme d'Encamp (Chevalier, *L'Andorre*, 10).

Canalot i Tossal de la Gargantilla, en el terme de Boí (TVBoí I, 19).

ETIM. *Garganta* apareix en toponímia en l'acc. de 'congost, gola, gorja de muntanya, escanyall', derivat³⁰ de l'arrel onomatopeica GARG-; per a la qual vegeu DECat IV, 368b11-24, 366b5-11.

Els GARIDELLS

Poble de l'Alt CpTarr., a mig camí de Tarr. a Valls, avui mun. de 150 habitants.

PRON. LOCAL: Casac. 1920, anota *lux garidél's* al Morell, i *gridéls* a Vilabella, *alz garidél's* 1931 a Vila-seca (LL., 29, 203).

MENC. ANT. 1174: la població nasqué d'un castell que hi havien fet els germans Arnau i Barenguer Garidells, als quals donà el terme Guillem de Claramunt, un dels conqueridors de Tarragona (que fou Comanador d'Amposta) perquè el poblessin, amb franqueses per als seus pobladors; doc. avui perdut que explica Morera Llauradó (*Tarr. Cri.* I, 509) transcrivint les afrs. que els assigna «ab Or.: aloidio Guill. de Setma; Mer.: al. de G. de Renardi et --- descendit ad ripam⁵⁰ *Franculini* --- et torrente *Vallemolli*» (Font Rius, *C. d. p.*, § 180); 1529: *Garidels* (imprès *Gaudels*) (*CoDoACA* XII, 38).

HOMÒN. S. XIV: id., anex al Perelló (Tort.) (*BABL* XII, 38); 1359: «loch dels *Garidells*» (8 focs, a la ve-⁵⁵guerria de Tortosa) (*CoDoACA* XII, 43). A Tortosa: *Carrer dels Garidells* (Vergés P., *Espurnes*, 31).

ETIM. Del NP: certament el dels germans fundadors. NP que a Cat. només trobem des de mj. S. XIV, i en fonts del nostre Migjorn. 1160: *Geridell* (*Cart.*

1168: *Arnaldus Garidell* va junt amb els Montcades i alguns altres assessors d'Anfós el Cast en donar a poblar el terme de Paüls (Rib. d'Ebre) (Font Rius, *o. c.*, § 134, doc. que passà a l'Arxiu del Temple). 1198: A. *Garidelli* et B. *Garidelli* (*Cart. Poblet*, p. 108); 1214: Guill. *Garidel* et fratris sui Ber. *Garidel* (*Cart. St. Cugat*); 1219: G. *Garidelli*, templer de Tortosa (Miret S., *Templ.*, 182). Un Tomàs *Garidell* que actua de testimoni en la *C. d. p.* de Castles (Tort.), l'a. 1237 tenia cases a Tortosa (*Cost. Tort.* I, 1,3) i en rebé en el *Rept.* de Val. (Bof., 645); 1236: Guill. *Garidelli* signa en la *C. d. p.* de La Sénia (Font, *o. c.*, § 267).

Continuà essent llinatge influent: un Gundisalvus¹⁵ *Garidell* fou membre del fatídic Parlament de Casp de 1411 (diu el fatídic erudit Valls Taberner, *Priv. V. d'Aran*, p. xxiii). Com es veu la major part d'aquests personatges dels Ss. XII-XIII eren del grup de cavallers conqueridors de la zona Tort.-Tarragona, i repetidament Templers o d'altra Orde militar. En efecte, en fundar l'Orde de St. Jordi d'Alfama en el Coll de Balaguer, Pere el Catòlic, concedint-la a J. d'Almenara «et aliis fratribus suis»: entre aquests frares militars firmen un «*Benechaser Garidelli*» i un «*Arnaldo Garidelli*» (Font, *o. c.*, § 214).

És manifest el caràcter estranger d'aquest singular «*Benechaser*» excellent indicati d'un origen italià de tots plegats. Potser tots ells vingueren dels cavallers genovesos que reberen grans avantatges en la Conquesta de Tortosa, i dels altres italians i estrangers que figuren entre els Templers i les altres Ordes guerreres. *Benecàse(r)* ha de ser forma, un poc deformada pels tortosins, del conegudíssim italià *Benincasa*. El *Giudice Benincasa*, l'aretino ponderat per Dante (*Purg.* VI, 13-14), Boccaccio, Buti, Gialli. Una dona *Βενεγχάσα* figura en una escr. de Messina dels Ss. X-XIV (Guillou), *Benincasa* cogn. i nom de «contrada» a Sicília i a Calàbria (Rohlf's, *Diz. Top. Cal.*).

Aquí tenim certament un derivat del verb italià dialectal *garire*, que és una variant de *garrire* 'garlar', 'cantar' (els ocells); avui *garire* a Pistoia 'retreure, reprotxar', *garritore* «chi garrisce» (Arrighi, Buonrotti il giovane: Petrocchi, Prati). *Garito* i *Gariti* contrada i cogn. calabrès i sicilià; i *Garritani* id. (Rohlf's). Però la -d- del nom català indica més aviat un origen genovès que no sicilià ni pisà. Descartem com mera paronímia la semblança amb el NP d'origen germànic *Godregildus*, *Goregilde*, -*gelda* (Aebischer, *Onom.*, 28).

Cf. un altre templer de nom italianitzant: *Geniquino*, citat junt amb el *Garidell* tortosí de 1219.

Garmoixent, V. *Moixent*

GARONA

El gran riu de la Vall d'Aran i de França.

Del qual ja he parlat en l'article dedicat al NL mallorquí *GARONDA* paral·lel (vol. I, 160-161), d'etimo-